

De nye fritidstilbud

En ny folkeskole

De nye fritidstilbud

Elevernes læring og trivsel i en varieret og motiverende dag

Målet med folkeskolereformen er, at alle elever skal blive så dygtige, som de kan, og at de trives i skolen. Det betyder, at alle elever skal møde en motiverende og varieret skoledag, hvor de er glade for at lære, hvor deres potentialer bliver passende udfordret, og hvor der bliver fulgt op på, om de når deres læringsmål.

Reformen understøtter intentionen gennem nye lovpligtige indsatser:

- Understøttende undervisning
- Den åbne skole
- Bevægelse i skolen

I kommunernes arbejde med at omstille og udvikle folkeskolen vil kommunerne blandt andet skulle drøfte og arbejde med, hvordan de lovpligtige indsatser blandt andet kan understøttes af:

- Nye fritidstilbud
- Digitale undervisnings- og læringsforløb
- Fysiske rammer
- Opfølgning på skolernes resultater

Dette inspirationsmateriale er udarbejdet i september 2013 på baggrund af arbejdet i de kommunale arbejdsgrupper, der er nedsat af KL i forbindelse med folkeskolereformen. Lovforslaget er endnu ikke vedtaget, hvorfor der kan forekomme ændringer, når Folketinget vedtager loven.

Materialet anvendes blandt andet på KL's skoleledelseskurser i efteråret 2013. Der er udarbejdet materialer om den åbne skole, understøttende undervisning, nye fritidsbud mv. jf. ovenfor, og de skal ses i sammenhæng. Men for overskuelighedens skyld har KL valgt at folde de enkelte temaer ud hver for sig.

Kommunalbestyrelsen skal sætte skolepolitiske mål og forholde sig til mål og indsatser inden for de nævnte temaer. Der vil være en variation fra kommune til kommune afhængigt af lokale politiske ønsker og vilkår.

1. Om de nye fritidstilbud

Folkeskolereformen betyder, at kommunens fritidstilbud skal forandres. En længere skoledag for alle børn medfører, at fritidstilbuddene skal nytænkes, så børnene oplever en sammenhængende dag.

Reformen har vidtgående konsekvenser for kommunernes fritidstilbud, der vil ændre sig, når åbningstiden bliver kortere, og hvis dækningsgraden bliver mindre. Det har betydning for normering, og de muligheder/aktiviteter, som børnene kan få. Konsekvenser og muligheder har mange lokale variationer, ligesom de politiske ønsker varierer.

Folkeskolereformens intentioner gør det muligt at skabe helhed og sammenhæng i børns liv med et tæt samarbejde mellem skole og fritidstilbud. Det tætte samarbejde mellem lærere og pædagoger om børns udvikling, trivsel og læring skal ske i meningsfulde sammenhænge for både børn og voksne.

Attraktive fritidstilbud må tage hånd om alle børn og tilbyde nye spændende ting, således at børnene har lyst til at bidrage og øve indflydelse i fællesskabet. Fritidstilbuddene skal fortsat dels give børn mulighed for at dyrke deres interesser og dels give dem mulighed for at danne relationer til andre børn og voksne. Samtidig skal de være meningsgivende for børnene og bidrage til helhed og sammenhæng i børns liv. Læring, udvikling og trivsel er nøgleord, også i fritidstilbuddet, så alle børn kan lære og udvikle sig mest muligt i en sammenhængende dag.

Det er væsentligt, at der også fremadrettet er attraktive fritidstilbud, der giver disse muligheder.

Kommunerne har forskellige udgangspunkter

Det forventes, at realiseringen af en længere skoledag blandt andet skal ske gennem frigjorte ressourcer i SFO, fritidshjem og klubtilbud. Det er derfor afgørende, at kommunen danner sig et overblik over sit eget udgangspunkt på fritidstilbudsområdet.

Der er en række faktorer, der har betydning for kommunens udgangspunkt:

- **Forældrebetaling i fritidstilbud**

Jo højere en forældrebetaling kommunen har i fritidstilbud, desto færre af de frigjorte ressourcer vil tilfalde kommunen, da forældrene får en andel af besparelsen.

- **Dækningsgrad i SFO, fritidshjem og klubtilbud**

Jo færre elever som benytter SFO, fritidshjem og klubtilbud, desto færre ressourcer kan frigøres som følge af en længere skoledag.

- **Normeringen i de nuværende fritidstilbud**

Jo højere normering desto flere ressourcer frigøres ved et mindre behov for fritidstilbud.

- **Antallet af undervisningstimer i dag**

Jo flere undervisningstimer kommunen giver i dag, desto lettere vil det være at opfylde det nye timekrav til elevernes skoledag fremover, og desto mindre en omstilling vil det kræve af fritidstilbuddet.

- **Selvejende institutioner**

Reformen kan betyde, at der skal ske ændringer i de selvejende fritidshjems driftsgrundlag og driftsoverenskomst. Kommunen bør overveje, om ændringerne er så væsentlige, at kommunen skal opsige de pågældende driftsoverenskomster med det gældende varsel med henblik på at forhandle en ny driftsoverenskomst, der er tilpasset skolereformen. Det gældende varsel fremgår af driftsoverenskomsten og vil typisk være fastsat til 9 eller 12 måneder.

Kommuner med fritidshjem må tage stilling til, hvorvidt det er muligt at give et reelt tilbud til børnene i den korte åbningstid med et deltidsansat personale, som gør tjeneste flere steder, hvis dækningsgraden samtidig bliver mindre. Personalets ansættelsessteder kan være geografisk spredt og indebære flere forskellige ledere. Her er det vigtigt, at kommunen finder en god model for samarbejdet mellem skole og fritidshjem, således at man sikrer gode arbejdsvilkår for medarbejderne.

Det gælder også i forhold til fritidsklubber.

2. Lovgivning om fritids- og klubtilbud

Kommunerne vil fortsat have pligt til at oprette det nødvendige antal pladser i fritids- og klubtilbud, og den daglige åbningstid skal udgøre et reelt tilbud. Fritidstilbuddene vil også fremover kunne oprettes eller drives videre indenfor forskellige lovgivninger; dagtilbudsloven, folkeskoleloven, ungdomsskoleloven eller folkeoplysningsloven.

Der er en række centrale forskelle mellem reglerne i de forskellige lovgivninger.

Centrale forskelle mellem reglerne for hhv. SFO og fritidshjem (ca. 6-9 år)

	Formål og indholdskrav	Driftsformer	Ledelse	Forældreindflydelse	Forældrebetaling
Fritidshjem	Selvstændig formålsbestemmelse i lovgivningen	Kommunal, selvejende eller privat	Egen leder (evt. fælles på tværs af flere institutioner)	Selvstændig forældrebestyrelse/flertal i institutionsbestyrelse (Kommunen skal sikre forældrene indflydelse på private fritidshjem)	Max. 30%*
Dagtilbudsloven					Private fritidshjem sætter dog selv forældrebetalingens størrelse Søskende- og fripladstilskud
SFO	Formålsbestemmelse for folkeskolen	Kommunal eller del af en selvejende fri grundskole	Skoleleder (+ daglig SFO-leder)	Skolebestyrelse. Ingen særskilt repræsentation for forældre med børn i SFO	Reguleres lokalt
Folkeskoleloven	Krav om mål- og indholdsbeskrivelser for SFO				Søskende- og fripladstilskud

Anm.: *Den maksimale forældrebetaling i fritidshjem er 30% af bruttodriftsudgifterne ekskl. tilsyn, administration og bygningsrelaterede udgifter.

Kilde: Bedre sammenhæng mellem skole og fritid rapport fra Uddannelsesudvalget 2010-11. UDA alm. del, endeligt svar på spørgsmål 422.

Centrale forskelle mellem reglerne for de forskellige klubtilbudstyper (10-17 år)

	Formål og indholdskrav	Driftsformer	Ledelse	Forældreindflydelse	Forældrebetaling
Klubtilbud efter dagtilbudsloven	Selvstændig formålsbestemmelse i lovgivning	Kommunal, selvejende eller privat	Egen leder	Kommunalbestyrelsen skal sikre børns/unges indflydelse på indholdet i det enkelte tilbud. Ingen krav om forældreindflydelse	Max. 20%* Fripladstilskud er lovpligtigt. Søskendetilskud frivilligt for kommunen
SFO II'er (folkeskoleloven/fri-skoleloven)	Formålsbestemmelse for folkeskolen. Krav om mål og indholdsbeskrivelser for SFO	Kommunal eller del af en selvejende fri grundskole	Skoleleder (+ daglig SFO-leder)	Skolebestyrelse. Ingen krav om særskilt repræsentation til forældre	Lokalt reguleret Både friplads og søskendetilskud er lovpligtige
Klubber efter ungdomsskoleloven	Formålsbestemmelse for ungdomsskolen	Kommunal	Ungdomsskoleinspektør (evt. daglig leder af klubtilbuddet)	Elever ved ungdomsskolen repræsenteret i bestyrelse (ikke klubberne)	Lokalt reguleret
Klubber efter folkeoplysningsloven	Ikke fastlagt	Folkeoplysende foreninger (selvejende)	Almindeligt foreningsdemokrati efter folkeoplysningsloven	Ingen formelle krav om særskilt indflydelse	Lokalt reguleret

Anm.: *Den maksimale forældrebetaling i klubtilbud er 20% af bruttodriftsudgifterne ekskl. forplejning, materialer, tilsyn, administration og bygningsrelaterede udgifter.

Kilde: Bedre sammenhæng mellem skole og fritid rapport fra Uddannelsesudvalget 2010-11. UDA alm. del, endeligt svar på spørgsmål 422.

Oversigtsskemaerne anvender en opdeling i de to aldersgrupper 6-9 år og 10-17 år, men de enkelte lovgivninger kan anvendes på et bredere aldersinterval.

- For SFO gælder, at børn kan optages fra de er 4 år og 10 måneder gamle uafhængigt af skoleårets begyndelse. For små skoler kan den udvidede skolefritidsordning optage børn allerede fra det fyldte 3. år. Der er ingen øvre aldersgrænse
- For fritidshjem eller klub efter dagtilbudsloven er der ingen regler om aldersgrænser
- For klub efter folkeoplysningsloven har kommunalbestyrelsen pligt til at yde tilskud til frivilligt folkeoplysende foreningsarbejde for børn og unge under 25 år. Der er således ingen nedre grænse.

Folkeskolereformens bestemmelser om faglig fordybelse og lektielæsning

Kommunalbestyrelsen forpligtes til i perioden frem til næste folketingsvalg at sikre relevant fritidstilbud til elever, der vælger ikke at deltage i faglig fordybelse og lektielæsning uden særskilt forældrebetaling.

Af forslag til lov om ændring af folkeskoleloven fremgår det af §15, stk. 4: *Kommunalbestyrelsen skal uden yderligere betaling fra forældrene, end den i forvejen fastsatte takst for forældrebetaling, jf. § 50, tilbyde de elever, der ikke deltager i tilbud om lektiehjælp og faglig fordybelse, jf. stk. 3, plads i skolens skolefritidsordning, jf. § 3, stk. 5, eller i et andet relevant fritidstilbud i de pågældende.*

Folkeskolereformens bestemmelser om dispensation til at nedskalere tiden til understøttende undervisning

Kommunalbestyrelsen har mulighed for at give skolerne dispensation til at nedskalere tiden til understøttende undervisning. Hvis kommunalbestyrelsen benytter muligheden, vil det medføre en kortere skoledag, og det har betydning for fritidstilbuddet. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde eleverne en plads i skolens skolefritidsordning eller i andet relevant fritidstilbud i de timer, som fravigelsen vedrører, uden særskilt betaling fra forældrene.

Reformens skal og kan i forhold til de nye fritidstilbud

Reformen indeholder elementer, som kommunalbestyrelsen og skolelederne skal håndtere. Derudover kan begge parter vælge at beslutte indsatser i relation til området.

Kommunalbestyrelsen skal drøfte og træffe beslutning i forhold til folkeskolereformens konsekvenser for SFO, fritidshjem og fritidstilbud.

Det betyder, at kommunalbestyrelsen skal

- træffe beslutning for den samlede tilbudsvifte, herunder oprettelse af nye tilbud
- fastlægge budget for fritidstilbuddene, herunder træffe beslutning om forældrebetalingen
- træffe beslutning om organiseringen af fritidstilbuddene
- træffe beslutning om pædagogernes arbejde i skole og fritidstilbud

Kommunalbestyrelsen kan sætte mål for samarbejdet mellem skole og fritidstilbud

Forvaltningen/skoleledelsen kan

- understøtte samarbejdet mellem skole og fritidstilbud og sørge for at inddrage de berørte parter i processen. Det gælder lærere, pædagoger og forældre
- iværksætte en proces omkring samarbejdet mellem lærere og pædagoger

Skolebestyrelsen og forældrebestyrelsen kan

- fastsætte principper for samarbejdet mellem skole og fritidstilbud

3. Konkrete eksempler

Lemvig Kommune

Partnerskab med den lokale fritidsforening

I Lemvig Kommune har man organiseret et af fritidstilbuddene gennem det lokale foreningsliv. Der er etableret et partnerskab mellem kommunen og en idrætsforening, der betyder, at idrætsforeningen skal drive et fritidstilbud til børn i 0.-6. klasse.

Partnerskabsaftalen er indgået i henhold til bestemmelserne i folkeoplysningslovens § 19, stk. 3: *Stk 3. Kommunalbestyrelsen kan beslutte, at der ydes særlige tilskud til indgåelse af partnerskaber om løsning af en konkret opgave.*

Ildrætsforeningen indgår i et samarbejde med de skoler, hvorfra børnene i fritidstilbuddet kommer. Samarbejdet skal sikre, at der er en sammenhæng mellem aktiviteterne i fritidstilbuddet og skolens arbejde med børnene. Samarbejdet kan for eksempel indeholde aftaler om fælles emner/temaer for undervisning og fritidsaktiviteter, særlige indsatsområder, organiseringen af samarbejdet og forskellige målgrupper for samarbejdet såsom børn med særlige behov.

Kommunen yder et årligt driftstilskud, og idrætsforeningen fastsætter og opkræver selv forældrebetalingen. Kommunen fører tilsyn med fritidstilbuddet i henhold til de af kommunen fastsatte og offentliggjorte rammer for tilsyn med dagtilbud og påser i den forbindelse tillige, at fritidstilbuddet lever op til sine forpligtelser efter partnerskabsaftalen.

Kontaktperson:

Akademisk medarbejder Mette Thomsen, Mette.Thomsen@lemvig.dk

Hjørring Kommune

Fritidstilbud i en sammenhængende dag

Hjørring Kommune har udviklet et fritidstilbud i en sammenhængende dag for elever i 0.-3. klasse. Visionen og målet for det nye fritidstilbud er

- en længere og sammenhængende skoledag, der giver plads til mere læring og fordybelse
- det tværsektorielle samarbejde om udsatte børn skal styrkes
- mulighed for et fritidstilbud uanset indkomstgrundlag
- at styrke skoleledelsens muligheder for at etablere fritidstilbud, der knytter sig til lokalområdets styrker og potentialer
- at styrke mulighederne for at bevare og udvikle de mindre dag- og fritidsinstitutioner i lokalområderne
- at styrke det aktive medborgerskab – lokalsamfundets skole med kultur- og fritidslivet som en del af den samlede skoledag.

Almen undervisning og fritid 0.-3. klasse

Tidspunkt	Indhold	Lovgivning	Finansiering
6.30-8.00	Fritidstilbud – på vej i skole	Dagtilbudsloven Placeres i dagtilbud	Forældrebetaling
8.00-14.00	Skoledag Obligatorisk undervisning	Folkeskoleloven	
14.00-15.30	Frivilligt modul Frivillig undervisning og lektiecafé – fordybelse Musisk skole og billedskole Selvorganiseret aktivitet og leg Partnerskaber med fritidsorganisationer	Folkeskoleloven	Ingen forældrebetaling
15.30-16.30	Fritidstilbud – på vej hjem/til fritidsaktivitet		Forældrebetaling

Kontaktperson:

Pædagogisk konsulent Jais Brændgaard Heilesen, d1jahei@hjoerring.dk

Svendborg Kommune

Heldagsskole

Svendborg Kommune har indført helhedsskole (og idrætsskole) fra 1. august 2012 med 30 ugentlige lektioner i 0. og 32 ugentlige lektioner til 1.-3. klasse. Pr. 1. august 2013 blev det ugentlige timetal dog nedsat til 30 lektioner for alle i indskolingen, dels som følge af et ønske fra nogle skoler om justering af skoledagens længde og dels som følge af besparelser.

Åbningstiden i SFO blev nedsat fra 28 ugentlige timer til 20 timer ved indførelsen af heldags-skolen (dvs. der er nu åbent ca. 1½ time om morgenen og 2½ time om eftermiddagen).

Der blev budgetteret med, at belægningen i SFO ville falde fra ca. 90% til ca. 80% ved indførelse af helhedsskole, hvilket også viste sig at være tilfældet.

Forældrebetalingandelen steg ved indførelsen af helhedsskolen fra 57% til 65% (af de rene udgifter til løn og drift i SFO'erne).

I Svendborg er der "fællestid", dvs. tid i indskolingen, hvor både lærer og pædagog deltager. Hidtil har denne ligget på 5 timer pr. uge pr. klasse. Disse timer læses af pædagoger, der ligeledes er i SFO'en. Der er derfor mulighed for at sammensætte nogle lidt mere "fyldige" pædagogstillinger, end hvis det kun var SFO-tiden, der skulle dækkes.

Kontaktperson:

Økonomikonsulent Tove Abrahamsen, tove.abrahamsen@svendborg.dk